

Билтен број 9
Март 2023.

Заједно можемо боље

CROSS-BORDER PROGRAMME
SERBIA-MONTENEGRO
2014-2020

Republic of Serbia

Montenegro

This Programme is funded by
the European Union

Поштовани читаоци,

После прве половине 2022. године, која је несумњиво представљала изазов за Програм прекограничне сарадње Србије и Црне Горе, ушли смо у веома динамичан други део године.

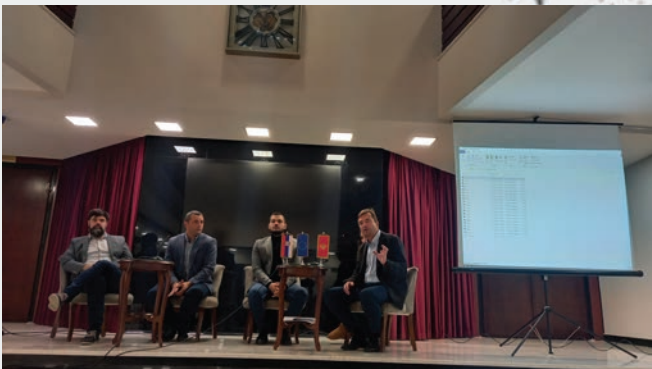
Г-дин Мартин Клауке, шеф оперативног одељења у Делегацији Европске уније у Републици Србији и г-ђица Александра Пеш, програмски службеник, посетили су 24. новембра 2022. године град Нови Пазар и учествовали на прекограничном догађају–Елеватор Пич. Догађај је организован у оквиру пројекта „Све на једном месту за социјално укључивање и запошљивост младих“ који реализују Центар за омладински рад Нови Сад, Канцеларија за младе Нови Пазар, Форум младих и неформално образовање (Форум МНЕ) из Подгорица и Грађанска иницијатива младих Рожаје.

www.cbcsrb-mne.org

www.facebook.com/PrekogranicniProgramSRBMNE

www.cbc-srb-mne.euzatebe.rs/en/

„Ово је веома важан пројекат за младе у времену када је тешко наћи дугорочно запослење. Прекогранична сарадња је изузетно важан сегмент овог пројекта и један од пет најважнијих постулата на којима Европска унија заснива своју политику подршке. Често су сви важни пројекти усмерени ка главним градовима и великим центрима, што овога пута није случај“, рекао је Клауке.

Представници ДЕУ-а су искористили прилику и обишли изложбу постављену у Центру за Културу Новог Пазара, која је настала кроз активности „Хоо пројекта: Траговима сова и других дивљих животиња“.

Током посете представници ДЕУ обишли су и Дом здравља Нови Пазар, који реализује пројекат “ВАЖНО – Унапређење репродуктивног здравља у Србији и Црној Гори” заједно са партнерима Фондацијом за развој сјевера Црне Горе и Регионалном развојном агенцијом Санџака. Мартин Клауке, током посјете Новом Пазару, рекао да је Европска унија допринела

модернизацији здравствених установа и подизању свиести грађана у руралним подручјима о значају превентивних прегледа. Дом здравља Нови Пазар недавно је у оквиру пројекта „ВАЖНО“ добио теренско возило у циљу организовања превентивних прегледа осетљивих група. Др Ервин Ђоровић, директор ове установе најавио је набавку два савремена ултразвучна апарата и неколико комплета гинеколошке опреме.

Такође су посетили и Одељење за ванредне ситуације Полицијске управе Нови Пазар где је презентована опрема и возила набављени као део пројекта „Будимо припремљени“, реализованог у оквиру првог позива за подношење предлога пројеката Програма прекограничне сарадње Србија-Црна Гора 2014-2020. Дарко Белић, начелник Одељења за ванредне ситуације града Новог Пазара истакао је велики значај ове опреме у свакодневном раду ватрогасаца.

На Осмој националној конференцији, одржаној 14. децембра 2022. године у Београду, пројекат “Смањење утицаја локалних заједница прекограничног региона Србија-Црна Гора на климатске промене – МИ МОЖЕМО” који је реализован у оквиру Програма прекограничне сарадње Србија-Црна Гора 2014-2020. Пројекат су реалозовали Асоцијација за развој Ибарске долине „ИДА“ из Краљева, Гријање д.о.о. из Пљеваља, Јавно енергетско предузеће „Топлана“ из Краљева и Центар еколошких иницијатива из Берана.

Четири пројекта су до сада потписана у оквиру Трећег позива за подношење предлога пројеката Програма прекограничне сарадње Србија-Црна Гора 2014-2020. Пројекти су усмерени на побољшање управљања отпадом и третмана отпадних вода, као и на повећање запослености и могућности запошљавања. Предвиђа се да ће додатни пројекти бити потписани и финансирани кроз Трећи позив за подношење предлога програма прекограничне сарадње Србија-Црна Гора 2014-2020 током 2023. године.

Прва радионица за имплементацију додељених пројеката у оквиру Трећег позива за подношење предлога пројеката за Програм прекограничне сарадње Србија-Црна Гора 2014-2020 одржана је 3. фебруара 2023. године. У циљу подршке пројектним партнерима у имплементацији пројекта, радионицу су организовали Министарство финансија Републике Србије, Сектор за уговарање и финансирање пројеката финансираних од стране ЕУ (ЦФЦУ), уз помоћ Заједничког техничког секретаријата Програма.

Билтен број 9
Март 2023.

Заједно можемо боље

www.cbcsrb-mne.org
facebook.com/PrekograncniProgramSRBMNE

Ху-ху стазе

Учинити биодиверзитет разлогом посета туриста, пружити подршку локалном становништву а туризам учинити генератором развоја прекограничне области између Србије и Црне Горе, главне су одреднице активности које су реализоване у претходном периоду у оквиру Ху-ху пројекта: траговима сова и других дивљих врста. Пројекат у Црној Гори спроводе Центар за заштиту и проучавање птица (ЦЗИП) из Подгорице и НВО Сјеверна земља из Берана, а у Србији, Регионална туристичка организација Санцака из Новог Пазара и Удружење грађана „Јадовник“ из Пријепоља.

Тренинг на тему лековитог биља, четврти у низу у оквиру обуке водича за дивљи свет прекограничног подручја, организован је у општини Пљевља, 4-6. јула 2022. године. Циљ тренинга је био да туристички оператори и туристи заинтересовани да посете ово подручје могли рачунати на услугу водича који добро познају биодиверзитет подручја.

Током студијског путовања, организованог 17-20. октобра 2022. године, делатници у туристичкој индустрији прекограничног подручја нашли су се у улози и домаћина и госта. Посећујући једни друге упознали су се туристичком понудом на обе стране границе. Осим обиласка природних атракција, сазнали су више о локалном културном наслеђу и уживали у гастрономским специјалитетима. Разменом знања и искустава отворена су врата даљој сарадњи и унапређењу туристичке понуде овог подручја.

Након тога уследило је и путовање новинара. Током четири дана, 1-4. новембра, пратећи итинерере развијене током пројекта, новинари са обе стране границе обишли су природне атракције и сазнали више о биодиверзитету прекограничног подручја, те посетили туристичке делатнике чија понуда заједно са природним и културним наслеђем чини окосницу тих итинерера. Ово путовање је организовано како би импресије новинара биле инспирација туристима да посете ово подручје, па су фотографије, текстови и прилози о њиховом доживљају дошли до широког аудиторијума.

Три изложбе фотографија биодиверзитета пројектног подручја које су организоване у периоду октобар-децембар 2022. године, учиниле су да изложба буде приређена осам пута, иако је иницијално пројектом било предвиђено да се организују само четири оваква догађаја. Тиме је омогућено да су житељи скоро свих општина пројектног подручја имали прилику да погледају поставку фотографија флоре и фауне тог подручја. Као путујући визуелни ехо вредности биодиверзитета, ове фотографије биле су изложене у Центру за културу Рожаје, 18-25. октобра, Центру за културу Петњица, 1-10. децембра, те у Културном центру у Новом Пазару, 24-30. новембра 2022. године. Изложбе су привукле пажњу бројних званица на уприличеним свечаним отварањима ових догађаја. Оотварању изложбе у Новом Пазару су присуствовали представници Делегације Европске уније у Србији - господин Мартин Клауке, шеф операције Сектора II, те госпођица Александра Пеш, програмска службеница, као и представници Заједничког техничког секретаријата програма прекограничне сарадње Србија-Црна Гора. Изложбе и њихова свечана отварања су била посећена и од стране локалног становништва, чинећи још јачим јединство њиховог начина живота са природом. Подстакле су и локалне школе да организоване обиласке изложбе укључе у ђачке активности. Тако је више од 100 ђака и младих општине Петњица посетило изложбу.

Испред свих партнерских организација је период даље имплементације пројекта, а Бојана Секулић, менаџерка пројекта у ЦЗИП-у, већ истиче: „Снажна је синергија коју овај пројекат генерише на разним аспектима - знањима, вештинама и деловањима. Ху-ху пројекат: траговима сова и других дивљих врста чини да смо још преданији очувању биодиверзитета, али нам отвара и нове конекције са локалном заједницом и путеве нашег доприноса њеном развоју. Такође, разменом знања и искустава јачамо сопствену експертизу у области биодиверзитета, те капацитете имплементације пројеката и развоја партнерских односа за неке будуће иницијативе“.

Заједничком акцијом до бољих услуга

У оквиру пројекта „Заједничком акцијом до бољих услуга” одржан је камп у Србији, на планини Голија, у периоду од 22-26 јула, 2022. године. Камп је одржан за одрасле кориснике 27+ у пратњи родитеља из Удружења за помоћ МНРО “Тахир Таша Делић” из Новог Пазара који је лиценцирани пружалац услуге и из ЈУ Дневног центра “Тиса” из Бијелог Поља. На кампу је учествовало 50 особа, 20 корисника и 20 родитеља у пратњи корисника, и 10 стручних радника из наведених институција.

Организоване су радноокупационе активности, радионице за декупаж, вез, израду мозаика са корисницима и њиховим родитељима. Размена искустава између две установе је била од великог значаја за даљи рад и сарадњу. Такође су биле и организоване и физичке активности где су практиковане разне вежбе, спортске игре, релаксације и шетње по природи.

“Овај камп је спој лепог и корисног за децу. Деца су испуњена, срећна и лепо сарађују. Свака промена и ситница је за њих значајна” – Едина Синановић, родитељ, учесница кампа.

Кроз пројекат је набављена опрема за примену Неурофеедбек и Биофеедбек третмана. Ови третмани у уврштени у свакодневни рад обе установе И служе за побољшање пажње и концентрације, као И кориговање у понашању деце са сметњама у развоју а посебно код деце са аутизмом.

У оквиру пројекта набављене су пећнице за производњу свећа за Удружење за помоћ МНРО “Тахир Таша Делић” и извршена обука запослених за њихову производњу. Производња свећа као и декупаж радионице су постале свакодневни део рада установе.

Набављено је и комби возило за Удружења за помоћ МНРО “Тахир Таша Делић” за теренске посете корисника који нису у могућности користити услуге Дневног боравка. Месечно се обилазило 25 корисника свакодневно у периоду од 7 месеци.

„ВАЖНО“

У оквиру прекограничног пројекта „ВАЖНО – унапређење репродуктивног здравља у Црној Гори и Србији“ купљено је возило ФИАТ 500Л вредности 1.626.000 динара за Дом здравља у Новом Пазару. Возило је купљено у циљу организовања превентивних прегледа рањивих група становништва као што су жене са села и жене са инвалидитетом, односно кампање подизања нивоа свести грађана о потреби превентивних прегледа. У Србији је планирано најмање 250 превентивних прегледа дојке и грлића материце. У наставку пројекта планирана је набавка мобилног ултразвука, који би са купљеним возилом чинио базу у обезбеђивању превентивних прегледа на селу, као и друге медицинске опреме.

У периоду од 7. до 9. новембра 2022. године НВО ФОРС Монтенегро организовала је у Колашину обуку за лекаре на тему Превенција, дијагностика и лечење карцинома грлића материце, вагине и вулве, на којој је учествовало 20 лекара из Србије и Црне Горе. У претходном периоду у Никшићу су одржана предавања на тему заштите репродуктивног здравља и предавања на тему „Превенција, дијагностика и лечење карцинома дојке и рака грлића материце“ у амбуланти Трнава и Дежева у Новом Пазару и Црквине у општини Тутин. Предавања прати Кампања превентивних прегледа жена из градских и сеоских средина.

У оквиру превентивне кампање против рака дојке припремљена је публикација. Пројекат у партнерству реализује НВО ФОРС Монтенегро – Фондација за развој сјевера Црне Горе у сарадњи са Домом здравља Нови Пазар.

Циљ овог значајног пројекта је унапријеђење квалитета и доступности услуга у области репродуктивног здравља и нивоа свијести становништва о значају здравих стилова живота и превенције у очувању репродуктивног здравља.

Обука за угоститеље

У Прибоју је од 24.10-30.10.2022.године у оквиру пројекта “Чудесни путеви вере од Лима до Зете”у организацији Туристичке организације Прибој одржана седмодневна обука за 25 угоститељских радника - 12 куvara и 13 конобара . Обука се састојала од два дана теоријске и пет дана практичне наставе. Циљ ове обуке је био да се угоститељски радници из Прибоја и Никшића едукују за пријем верских туриста након отварања Инфо-центра у Прибојској Бањи и Ходочасничког центра у Никшићу.

Обзиром да су верски туристи специфични по својим захтевима и интересовањима и да на овом прекограничном подручју постоје две велике религије(православље и ислам) на овој обуци угоститељски радници су упознати са свим специфичностима обе религије везаним за исхрану, начин и време конзумирања хране као и употребу пића нарочито у време трајања поста. Учесници обуке су упознати и научили начине припреме хране и пића, рецептуре и јеловнике за обе религије. Такође су упознати и са свим специфичним јелима, намирницама и нормативима за припрему јела за обе религије. Током обуке направљени су рецепти за припрему хране. Учесници су обучени за припрему и начин услуживања хране и пића верским туристима.

Учесници обуке су полагали теоријски и практични испит и успешним полазницима су уручени сертификати о положеном испиту.

Коста Дојић, пројект менаџер испред епархије будимљанско-никшићке изјавио је: ”Много корисна обука на којој смо научили доста нових вештина у угоститељству које ћемо користити у раду Ходочасничког центра у Никшићу. Приликом пријема радника у нашем Ходочасничком центру у Никшићу предност ће имати учесници ове обуке.”

Пројекат има за циљ да допринесе побољшању капацитета за искоришћавање туристичких потенцијала прекограничне области Црна Гора–Србија кроз стварање прекограничног производа у склопу верског туризма стварањем нове туристичке инфраструктуре , промовисањем прекограничне области као туристичке дестинације, умрежавањем и преношењем знања и вештина.

Модел “Све на једном месту” за запошљивост младих успешно пилотиран у прекограничном региону

Пут ка остваривању већих шанси за запошљавање младих из овог прекограничног региона Србије (Нови Пазар, Тутин Сјеница) и Црне Горе (Бијело Поље, Рожаје, Беране) почео је крајем јануара 2021. године за учеснике обуке „Све на једном месту“. То је иновативна услуга која ради на принципу “све на једном месту” са циљем повећања запошљивости, посебно рањивих група младих из тзв. НЕЕТ популације, односно младих који су незапослени и нису у процесу образовања. Укључује курс меких вештина, курс предузетништва и курс дигиталног маркетинга.

На самом почетку мотивација и очекивања учесника су била различита, али су углавном била усмјерена на жељу да унаприједи своје комуникационе вјештине, да оснаже за рад на сопственом развоју, али и да искористе могућност стицања посебних знања из области дигиталног маркетинга која ће им помоћи кроз (само)запошљавање.

Након завршене прве фазе програма обуке, полазници су радили током 3 месеца директне менторске подршке на развоју бизнис идеја. Млади из прекограничног региона Србије и Црне Горе представили су 24. новембра своје бизнис идеје у Новом Пазару током регионалне манифестације „Elevator pitch“ која је окупила око 70 младих људи, представника пословног сектора, као и представнике институција.

Након уводних излагања и пројекције кратког филма, представљено је укупно 20 бизнис идеја младих. На крају презентација, жири, који су чинили успешни предузетници, одабрао је 6 најбољих (3 из Србије и 3 из Црне Горе) који ће добити додатну менторску подршку у детаљној изради бизнис планова, покретању бизниса, тражењу финансија, итд.

“Овај програм је у великој мери допринео унапређењу мојих вештина, као и формалној и неформалној комуникацији. Такође, стекао сам нова знања из области дигиталног маркетинга, који је главни фактор промоције пословања у 21. веку. Схватили смо вредност тимског рада и изреку да су две главе паметније од једне. Склопили смо нова пријатељства са нашим пријатељима из Црне Горе и тако стекли нове контакте. После курса брзо сам наша посао, одмах се уклопио у тим и успешно применио све што сам научио на курсу. Осећам се спреман да се професионално развијам и да стално надограђујем своја знања и вештине у будућности.” изјавио је Тарик Куртагић из Новог Пазара.

Поред кључног сегмента презентације пословних идеја, током овог догађаја организована је панел дискусија на тему “Успешне предузетничке приче” у којој су учествовали: Урош Булатовић, председник Уније младих предузетника Црне Горе, затим Милош Васић и Нино Качар, успешни предузетници из Србије.

Пројекат “Све на на једном месту за социјалну инклузију и запошљивост младих” је двогодишњи програм који реализује Форум младих и неформална едукација - Форум МНЕ, у партнерству са Центром за омладински рад (Србија), Канцеларијом за младе Нови Пазар и Грађанском иницијативом младих Рожаје (Црна Гора), у 6 општина прекограничног региона Србије и Црној Горе.

Пројекат „Први *Telecare* сервис социјалне заштите старих лица у Црној Гори и Србији“

Овим пројектом унапређен је квалитет социјалне заштите старих лица кроз иновативну социјалну услугу која у себи садржи интегрисано пружање дневне 24 часа онлине телеметрије односно праћења виталних животних параметара корисника ове виртуалне услуге, популарно названом *Telecare*. Праћење се врши преко посебне апликације која повезује паметни сат на руци корисника са апликацијом у *Telecare* центру у Дому старих у Бијелом Пољу и *Telecare* центру у Центру за социјални рад Нови Пазар.

У *Telecare* центрима раде обучени професионалци, лекар опште праксе, социолог и психолог као и пружалац помоћи у кући, који свакога дана путем таблета уз прилагођен софтверски програм старијој популацији, визуално пружају корисницима здравствене, психолошке и социјално-едукативне услуге. Те услуге обухватају здравствене прегледе корисника, обавезну лицем у лице визуелну и гласовну комуникацију у циљу утврђивања здравственог и психичког стања корисника. Особље *Telecare* центара обавља теренске посете по процени или СОС позиву корисника као и редовне месечне посете у којима осим детаљног медицинског прегледа и разговора са социологом и психологом, врши пружање помоћи у кући.

Систем је умрежен, па пружаоци услуга из две суседне државе осим што су проширили своја професионална знања и компетенције и унапредили вештине неопходне за пружање овог новог вида социјалне услуге старијим лицима. На тај начин могу да размењују искуства и унапреде квалитет рада оба сервиса у циљу бољег квалитета живота, достојанственог старања и социјалне инклузије циљне групе пројекта.

Током 11 месеци од оснивања *Telecare* центра, обављено је 550 онлине *telecare* услуга од стране особља *Telecare* центара у Бијелом Пољу и Новом Пазару, као и 275 кућних посета. Прекогранични *Telecare* сервис пружа услуге за 15 корисника у Бијелом Пољу и 15 корисника у Новом Пазару.

„Веома сам задовољна овом услугом. Научила сам да рукујем са таблетом и носим паметни сат, постала сам дисциплинована и мање сам усамљена. Радујем се посетама *telecare* има које води бригу о нама. Мало са растужим знајући да се овај вид услуге преко пројекта ускоро завршава јер сам се веома везала за *telecare* раднике са којима имам свакодневну комуникацију. Деца ми живе у иностранству тако да њих сматрам својом родбином, желела бих да ово буде стални сервис, не идем више код лекара, јер имам лекара и особље свакодневно у својој кући и не осећам се усамљено када знам да у сваком моменту могу да их позovem и да дођу до мене“ - Васвија Алиловић, корисник, пензионер из Бијелог Поља.

“Од почетка реализације пројекта радило се на изградњи сарадничког односа пружаоца услуга и крајњих корисника. Био нам је циљ да крајњи корисници заузму активну позицију у којој ће развити своје потенцијале, а не да остану у позицији пасивног учесника у реализацији пројекта. Готово је немогуће речима описати њихов однос према нама, али је свакако нешто што треба доживети, јер нас такве ситуације оплемењују и чине још бољима. Срећна сам што кроз овај пројекат имам задовољство да упознам те дивне људе, да осетим колико људскости и топлине има у њима, како се радују сваком оствареном контакту са члановима тима кроз њихово задовољство и захвалност.” психолошкиња Маида Новалић Нови Пазар.

Завршна конференција пројекта „Први *Telecare* сервис бриге о старима у Црној Гори и Србији“ који заједно спроводе Дом старих Бијело Поље и Центар за социјални рад Нови Пазар, уз подршку општине Бијело Поље, а финансира се од стране Европске уније у оквиру Програма прекограничне сарадње Србија – Црна Гора 2014-2020, одржана је у Бијелом Пољу, 27.02.2023.године.

Билтен број 9
Март 2023.

Заједно можемо боље

CROSS-BORDER PROGRAMME
SERBIA-MONTENEGRO
2014-2020

Republic of Serbia

Montenegro

This Programme is funded by
the European Union

www.evropa.gov.rs

www.mei.gov.rs

www.eu.me

www.gov.me/mep

www.cbcsrb-mne.org

www.facebook.com/PrekogranicniProgramSRBMNE

www.cbc-srb-mne.euzatebe.rs/en/

ЗАЈЕДНИЧКИ ТЕХНИЧКИ СЕКРЕТАРИЈАТ

Зоре Томашевић 5
31300 Пријепоље
Република Србија
+381 33 711 705
jts@cbcsrb-mne.org

Живко КОЛАШИНАЦ
Руководилац Заједничког техничког секретаријата
zivko.kolasinac@mei.gov.rs

Миљана МАТОВИЋ
Пројектни службеник и стручњак за комуникацију
miljana.matovic@mei.gov.rs

Дарко ЧУКУРАНОВИЋ
Програмски сарадник
darko.cukuranovic@mei.gov.rs

Милан ЖЕЖЕЉ
Службеник за финансије
milan.zezelj@mei.gov.rs

АНТЕНА

Шукрије Међедовића 1
84000 Бијело Поље
Црна Гора

Емил КОЧАН
Пројектни службеник
emil.kocan@cbcsrb-mne.org

Митхат БАХОВИЋ
Програмски сарадник
mithat.bahovic@mep.gov.me

Билтен је направљен уз подршку Европске уније

Садржај билтена је искључива одговорност оперативних структура укључених у имплементацију ИПА Програма прекограничне сарадње Србија-Црна Гора 2014-2020, те ни на који начин не одражава ставове Европске уније.